

TARTU TÜTARLASTE GÜMNAASIUMI ÕPILAS- PERE HÄÄLEKANDJA

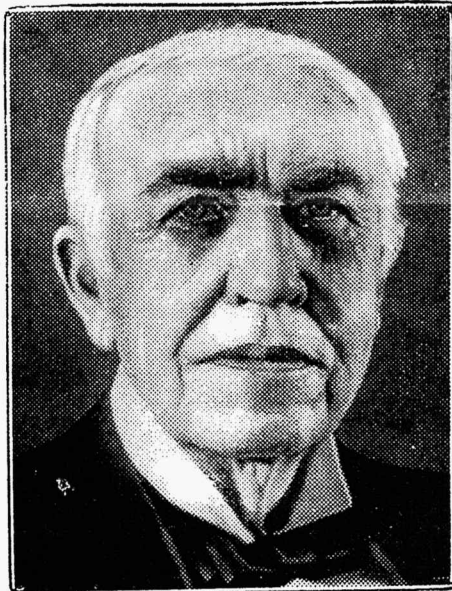
Nr. 4.

1. november 1931.

IV aastakäik.

Väljaandja: Tartu tütarlaste gümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja: Aug. Raud; abi: E. Jaska. Tegev toimetaja: A. Hurt. Toimetuse liikmed: T. Linde, E. Madrats, V. Märtn, L. Raba, M. Suits. Talituse juhataja: V. Käppa. — Kaastööd võtavad vastu toimetuse liikmed igal ajal. — „T. T. G.“ ilmub iga kuu 1. ja 15. päeval, välja arvatud õppetöö vaheajad. Tellimishind: aastatellijaike 20 senti number, üksiknumbrite tellijaike à 25 senti.

Thomas Alva Edison †.

Thomas Alva Edison.

„New-Yorgist, 19. okt. — West-Orange'ist teatatakse: Edison suri pyhapäeva hommikul kell 3,24. Hing lahkus kehast kannatuseta. Surivoodi man viibisid suure leiduri naine ja kuus last.

Edison oleks saanud 10. veebr. tuleval aastal 85 aastat vanaks. Viimased päevad enne surma oli Edison meelemärkuseta. Kogu Ameerika leinab.“

See oli esimene sõnum, mille tõi telegraaf „Uuest-Ilmast“ geniaalseima leiduri surma üle. Haigus oli alanud juba augustis, kuid vahepeäl

paranes ja Edison töötas isegi uute leiutusprobleemide kallal.

Ei mõista ette kujutada praegust tsiviliseeritud maailma Edison'i leiutisteta. Kui meil puuduks elektervalgustus telegraaf, telefon, gramofon, film, helifilm ja lugematu hulk teisi leiutisi — mis jääks siis veel üle meie tehnika-ajajärgust? — Mitte kui midagi!

Vaatleme siis lähemalt selle suurvaimu elukäiku, kes väljendas geniaalsust ja yhes sellega oma isikut järgmiselt: „Geniaalsus on üks sajan-dik annet ja yheksakymmend yheksa sajan-dikku higi.“ Tema arvates pole see mingi teene, kui kellelgi tuleb õnnelik mõte, vaid suurvaimsus koosneb pingutatud tööst ja p y s i v u s e s t, millega teatavast mõttest kinni hoitakse.

Th. A. Edison sündis 10. veebruaril 1847. aastal Ameerikas Ohio osariigi Milani linnakeses, kus ta isal oli ostetud väike maatykk, millele ehitatud maja seisab veel tänini ja mis nyud on võetud riigi poolt kaitse alla. Edison'i esivanemad olid välja rännanud Kanadasse Hollandist; põlvnesid Zuidersee-äärsest igivanast möldri suguvõsast. Ta vana-isa oli jumalakartlik, kelle ainsaks sooviks oli kasvatada poegadestki ausaid farmereid. Kuid üks neist, Samuel Edison, ei hoolinud isa tahtmisest, vaid ähvardas minna ysna ylekäte; ta ei avaldanud mingit lusti proovida oma jõudu adra ja vikati taga, vaid avas hotelli, kus andis oma vanemate mureks võõrastele raha eest ulu-alust. Kui ta vanemate sunnil pidi abielluma, ei valinud ta mitte farmeritytart, nagu soovisid seda vanemad, vaid armus ilusasse kohalikku koolipreilisse, kes kaasvarana tõi ainult palju, palju raamatuid.

Sel ajal olid Kanadas rahutud ajad ja mäsud. Kanada tahtis saada iseseisvaks riigiks, vabaneda Inglise valitsuse alt. Vastuhakk äpardus, ja Samuel Edison, julge mässajate juht, pidi põgenema, kartes valjut karistust, Yhendriikidesse. Pika rännaku järele asus ta Milani — väikese Al'i synnikohta. Sääli, kiiresti areneva liikluse ja mitmesuguste tööstuste keskel, viljaväljaveo ladupaigas kasvas Al. Ta ei mõelnud mängule, vaid huvitas kõigest, mis oli seotud liiklusega. Mitmeid kordi oli ta elu hädas. Kord pidi ta sattuma raske vankri rataste alla, millega veeti vilja farmidest laduhoonesse. Teine kord kukkus ta puksiirlaeva jälgimisel kanalisse, kust ta vaevu välja õngitseti. Kolmas kord ta rändas teadusejanu suurde laduhoonesse, millesse varsti pärast seda kallati vilja. Poiss oli maetud juba kaevani nisudesse, kui teda märgati ja välja kaevati.

Isa aga ei tunnud Ali vastu erilist sympaatiat, sest õhtul koju tulles uputas poeg ta üle kysimustega, mis kyyndisid piasajuni. Murelikult arvas ta, et pojalt puudub tajumisvõime ja et saatus on temale Ali näol poetanud pessa esimest sorti lolli.

Kuid ema kulutas selle asemel kõik oma kasvatajaliku jõu, et anda pojale tarvilikku õpetust. Ema juhatusel õppis Al kiiresti lugema ja kirjutama ja tegi igal alal määratud edusamme. Koolis käis ta vaid 3 kuud ja säälgis osutus ta halvaks õpilaseks. Õpetaja leidis, et Al on „addled“ — tyhipää. Kodus ta aga neelas otse näljaseks raamatuid, mida omas ema. Edison ise oli õelnud, et kui tast midagi on saanud, siis seda ainult tänu emale.

Kui Al oli seitsmeaastane, kolisid ta vanemad Port Huronisse Michiganis, kus isa avas vilja- ja ehituspüüri. Alil oli jõukas isa, kuid saadud taskurahast ei jatkunud uute raamatute muretsemiseks ja ta otsustas ise teenida endale raha. Esimene ettevõte, millega yheteistkymmeneaastane Edison astus tegelikku ellu, oli keeduvilja-aiandus. Yhe oma seltsilisega harisid nad ise maa ja saadud aiavilja vedasid mööda linnakest laiali oma ostetud hobuse ja vankriga. Saadud puhaskasut andis ta poole emale, ylejäägi eest ostis raamatuid ja kemikaale, millega toimetask kõik katsed, mis leidsid õpperaamatuis. Järgmine samm viis ta Port-Huroni-Detroiti raudteele. Ta vedas ai vilja Detroitist, et myya seda oma kodulinnas, kuna ta aednikuna arvas asjatult kaotavat palju aega. Rongis hakkas ta myytama veel ajalehti, asutas ise kohalikkude elanikkude jaoks ajalehe. Rongi pakkvagnisse seadis ta oma trykikoja yles. Edison ise oli toimetaja, väljaandja, administraator, laduja ja trykkija. Lehe ilmumine (kord nädalas) viis Edisoni nime esmakordselt suurde maailma. „London Times“ teatas oma lugejaille, et on olemas esimene ajaleht, mida toimetatakse

ja trykitakse sõitvas rongis. Oma isa elumaja keldrisse oli ta korraldanud oma esimese laboratooriumi. Et tal aga aega ei olnud sääli katsetada, siis kolis ta kõige laboratooriumiga pakkvagnisse. Kuid see sai talle saatuslikuks. Kord, kui vedurijuhil tuli pähe sõita 90-kilomeetrilise tunnikirusega, lendasid Ali kemikaalid hoidjaist. Tekkis tulekahju, mida suudeti suure vaevaga kustutada. Järgmises peatuskohas visati Edison kõige oma sisseseadetega pakkvagnist välja. Edison ise sai rongijuhilt mõned kõrvakiilud, mis purustasid tal ühe kõrva kuulmenaha. Sellest päevast oligi E. kuulmine kasin. Talle jäeti kyll ajalehemyygi-õigus sõitvas rongis, kuid varsti ta loobus ise sellest ja juhtis kogu oma tähelepanu telegraafi alale. Telegrafistid aga, kellega Edison sõbrustas, tegid oma töö mehaaniliselt. Keegi ei osanud talle seletada telegraafi-aparaadi tegevust.

Yks vana liiniylevaataja seletas talle asja järgmiselt: „Kujutle, et sul on mägrakoer, kes on nii pikk nagu maa Edinburgist Londonisse. Näpistad sa teda Edinburgis sabast, siis hakkab ta Londonis uluma.“

Edison kavatses siis ise omal jõul lahendada probleemi. Kuid juhus andis seekord talle isegi õpetaja. Ta päästis jaamaylema lapse veereva rongi alt ja selle tasuks õnnelik isa õpetas Edisonile telegrafeerimist.

Lyhikese õppeaja järele asus ta telegrafisti kohale yhte väikesesse raudteejaama. Tal oli õovalve. Iga tund pidid öötelegrafistid saatma signaali keskjaama, et mitte uinuda. Edison valmistas endale asemiku, mis iga tunni järele saatis signaali keskjaama. See oli ta esimene leiutis. Pettus tuli avalikuks, Edison sai noomituse, kuid tema aparadi põhimõte on veel tänapäev tarvitusel signaalsisseseadeis. Mitmeid aastaid rändas noor Edison telegrafistina Ameerika Yhendriiges, ilma, et oleks leidnud õiget teed, mis pidi teda viima yles. Kui ta oli tõusnud juba esimese telegrafisti kohale, ei saanud ta siiski kaua olla yhel kohal, sest varsti kaasteenijad hakkasid teda taga kiusama ta usinuse ja töölusti pärast.

Kord ometi vallutas teda meelelangus; ta pöördus tagasi koju ja peaaegu oleks tast saanud metsakaupmees. Uuesti aga tõusis tas igatus kasustada oma seniste õpingute vilja ja ta sõitis Bostoni. Sääli leidis ta inimesi, kes pyydsid leida uusi rakendusalasid elektrile. Juba võttiski ta ka oma esimese patendi 11. okt. 1868. a. parlamendis tarvitatava hääletamis-aparaadile. Selle aparadiga pidi hoidutama ajakaotusest ja saavutatama suurim usaldatavus. Pääle selle konstrueeris ta uusi ja täiendas vanu telegraafiaparaate, millest hiljem konstrueeris telefoni. (Järgneb). L. Juksaar.

PÄIKESEKÜLLUSES.

Tule, tuuleke, tule!

Pool nägemist kadund,
pool valgustki kadund —
ulub tuuleke . . .

Tume kuld,
lehist muld —
symbol sygise.

Tule, tuuleke, tule,
tuisates tule,
hingevelleke! . . .

Halab tuul,
halab huul —
valu yhine.

Oli kus päiksemäng,
sääl nyyd varjudel säng,
nuuksub tuuleke.

Kaikus hingeski õnnehääl,
nyyd syngeim sygavus sääl —
laul yhine.

Tule, tuuleke, tule,
tuisates tule,
hingevelleke! . . .

Tumm igatsus sinus,
tumm igatsus minus. —
Kõidik, purune!

Päikese surm.

Yks, kaks,
yks, kaks!
Pingutet lihaste
jõuduvail tõmbeil
raksatub mõla,
kaeblevad rauad ja ägab iste.

Yks, kaks,
yks, kaks!
Pingutet lihaste
tõmmete vihaste
kirglikul innul
lendab kui lingust last syst'jas paat...

Oo, jõudu mul palju,
kirg sõnda kustumatu,
rõõm tajuda elu,
rõõm tervist ja sitkust lihasein tunda,
rõõm rõõmu enesen kanda!

27. sept. 1931.

Ja ikka rytmikalt, ikka:
yks, kaks,
yks, kaks!
paitavad kumerad mõlad veepinda...
Lenda. paat, lenda!

Nii minetand linna,
Een avardub luht,
täis villsabu valgeid kui hõ juvat lund.
Seen kihvatub: sinna!
Paat sahib kõrkjain.
Ehmub vesikiil, tiibu säravaid helgitab.
Siis vaikus kõikjal,
vaikus pyhalik:
on päikese surmatund.
Ja sulab päike, sulab kullameren,
upub enda veren...
Ja virvelained värve eredusen
kui virmalised helklevad.

A. H.

Hahetuses. 1)

Toas hämardui². Vaikuses oli yha³ kuulda seinkella tiksumist. Herk⁴ olend tojakil⁵ akna ees sijatseva laua najal näis varsti hajuvat⁶ hahetusse.

Mõni selliseist hetkist on peirimuseks⁷, sest lasknue⁸ pääajul puhata ja tajunue⁹ enese tardumusest yksikolendi tähtsusetust ja hämaruse sulnidusest¹⁰ selle ulatavuslikkust, selgub lõpmatuse mõiste. Kuid pisimagi liigutuse mõjul väistub¹¹ jauni¹² ääretuse tajumus alakuluse¹³ eest.

Arma pilk pöördui kujutelmadelt olevikku: nooruk¹⁴ jaluteles uulitsal edastagasi. Arma ei olnud küll veel teda näinud pöördumas, kuid käigust oli näha, et ta ootas kedagi. Ja tõepoolest pöörduski nooruk.

Sellal, kui maamees, mytsilott kuklas, vankril mööda sõitis, tundis Arma põranda vappumist. See andis ta meeolule teise suuna. Tegevusetus ja hämarus põhjustasid ta enesesse syyvimise. Ta leidis enese yksiku olevat ja paljude raamatute lugemalt¹⁵ kirjandusmyrgist läbiimmutat vaim nõudis poose. Seepärast ta nõjatus vastu tooli seljatuge, vajutas pää vastu selle teravat äärt, sulges silmad ja vajutas käe „kylmale“ („kuumale“) laubale¹⁶. Hetke olne sellises asendis, ta avas silmad ja tuijutas¹⁷ lakke. Ei tohi taunida¹⁸ Arma teesklemist, sest selline poseerimine on täiesti tavapärane¹⁹ kinosöbralikule noorsoole. Need, kes näitlevad ka enesele, ei ole siiski nii valelikud kui sihikindlalt tyhimeelsed²⁰.

— Ah, rumalus, asjatu sentimentaalsus! hyyatas Arma, karates istmelt.

Korteri uksele koputati. Arma väratas, ta nägu omandas äreva ootusilme. Ukse avanue see vaihtus pettumuseks, sest ta pilk kohtus naaberkorteris elutseva poenooruki hiiliva pilguga. See lyheljas, kitsa, kahvatu näoga poiss ei meeldinud talle.

— Vabandage, preili, tohin ma kysida, kui palju kell on? püüab nooruk olla viisakas.

Arma heidab pilgu seinkellale.

— Pool seitse, vastab ta.

— Vabandage, preili, et tylitasin, kuid minu kell on parandamisel.

— Palun.

Kui aga pole lombardis, mõtles Arma, sulgedes ust.

See ebameeldiv väisur²¹ meenutas²² siiski kedagi teist, meeldivamat. Arma heitis uuesti kiire pilgu kellale. Oli veel liiga vara. Ta vajui pystijalu mõtiskelema ja võib-olla ka pisut unistama, sest ta oli ju ikkagi ainult tavapärane, herk tytarlaps. Selline olend ei jaksa piirduda ainult rangete²³ reaalsusega, ta vajab neldeid²⁴ illussioone. Armat hurmaski²⁵ just nende neldus, sest vähenõudlikkus õnne taotlemisel on ju väga liigutav sentimentaalsete tytarlaste arvates.

Arma istui toolile, vaatamaks²⁶ hahetusse. Ta ei suutnud enam uulitsal möödujate ilmeid eraldada, kuid sellel ei olnud tähtsustki, sest ta ei oodanud enam kedagi, ainult mõttetult tuijutas, veetmaks aega teatud kellaajani.

Ymmarvormne laps tõllerdas mööda, ta hele riietus ermitses²⁷ tuhmist ymbrusest.

Arma vaatas kellale. Ainult viis minutit oli möödunud, kuid ta ei suutnud enam oodata

vastavat kellaaega, vaid ruttas peegli ette oma kammingut²⁸ korraldama, litsus mytši pähe, tõmbas palitu selga ja väljus toast.

Oli veel kuulda, kuidas ta võtint²⁹ lukkaukus keeras. Siis oli kõik jälle vaikne, paitsi³² seinkella tiksumine. (Järgneb.) —a—u—

¹ hallina paistma; ² -i-minevik; ³ yhtelugu, ikka (edasi); ⁴ tundeline, hell; ⁵ kynnarnukile toetudes; ⁶ laiali

minema; ⁷ läbielamus, kogemus; ⁸ lasknue — lasknud olles, pärast laskumist; ⁹ ära tundma, taipama; ¹⁰ magusus, meeldivus; ¹¹ eest ära astuma; ¹² suursugune; ¹³ nukker, natuke rõhutud meeleolu; ¹⁴ noormees; ¹⁵ lugemalt — olles lugenud; selle tõttu, et oli lugenud; ¹⁶ otsaesine; ¹⁷ üksisilmi vaatama (halb uuendus; leiutage parem); ¹⁸ hukka mõistma; ¹⁹ harilik, harjumuslik; ²⁰ edev; ²¹ kyllastaja; ²² meele tuletama; ²³ karm, nõudlik; ²⁴ mahe, mitte range; ²⁵ nõiduma, joovastuma; ²⁶ vaatamaks — et vaadata; ²⁷ silma torkama; ²⁸ soengut; ²⁹ võit; ³⁰ välja arvatud.

Mu poeg.

Lapsik rõõm valdas mind, vaadates sellele väikele mudilasele, kes mängis liivaga. „Tule siia, Ruudi,“ hüüdsin talle, ise täis emalikku õrnust. „Äh jäta, ema,“ vastas ta mulle pahase värinaga hääles. Ehkki see mulle oli kibe, mõtlesin, nagu Ruudit kaitstes: „Ah muidugi, ei maksa segada.“

Läksin tupp, kuna kodused askeldused mind nii kinni pidasid, et alles õhtueinel Ruudiga kokku puutusin. Ta oli halvast tujus ja ei söönud midagi. Minu pärimiste ja ergutuste peale vastas ta pahaselt: „Ah ema, alati sina oma pärimistega. Küll ma söön ka, kui tahan ja on isu.“ Mu südant oleks keegi nagu rusikaga pigistanud, kuid ma ei vastanud midagi. Äkki, vaikust katkestades küsis ta: „See pole ju tõsi, ema, mis Endel ütles. Ütle ema, miks ütles Endel mulle nii halvasti?“ — „Mis on, mu poisu, mida ta ütles sulle?“ — „Ta ütles, et ma olevat halb poiss, inetu ja laisk, jah, inetu... ja... ja... laisk.“ Viimased laused ütles ta nutuga. Mu vaene väike poisu — ta nuttis; ta polnud sugugi inetu, ta oli ilus, tumepruunide juustega ja silmadega poiss.

Laisk ja hoolimatu, seda pidin enesele valuga tunnistama, oli ta küll, kuna Endel hoolega õppis ja alati õpetajate käest kiitust sai. Kuid siiski, miks oli ta sind haavanud, sind mu südame lemmik? See tegi mulle valu väga, väga. „Pojake, muidugi pole see tõsi. Ta haavas sind ainult, ära nuta, Ruudike, ära nuta...“ Ta oli mu sõnu kuulates pisarad kuitatanud ja ta suu avanes naerule, lausudes: „See pole siis ikkagi tõsi. See rumal Endel haavas mind ainult. Ah ema, kui hea meel mul on, et see pole tõsi, et sinagi usud, et see pole tõsi.“ Olin õnnelik. Jah, pojake, naera ja rõõmusta, et see pole tõsi, et su emagi ei usu seda!...

Möödusid kuus aastat. Väikesest seitsmeaastasest Ruudist oli saanud kolmeteistkümnepäevane Rudolf. Ta oli esimeses keskkooli klassis. Õmblesin parajasti masinal, kui astus sisse Rudolf. Uulatades mulle oma teatevihu lausus: „Kirjuta alla.“ Lugesin, nagu paljusid kordi varemgi märkust, mille sisuks oli Rudolf Mets'a hoolimatus ja laiskus. Mu käed värisid tunduvalt, kirjutades alla märkusele.

Vaadates Rudolfi otsa, asus, mu silmis kui sõnatu palve, kui sõnatu ahastus, mis kuidagi otsib väljapääsuteed, kuid siiski enesesse peab jääma: ema piiritu armastus teda välja, kuuldavale ei too. Rudolf oli vist aru saanud sellest, ja õrnalt mu kätt enese pihku surudes lausus ta: „Emake, see jääb viimseks, tahan olla sulle nüüd hea poeg.“ Jah nii on need emad: enne kui nad on suutnud suud avada etteheiteks, on nad juba andestanud selle, mis on südamele nii piinav ja masendav. Ja ka seekord, nagu alati, andestasin, tegemata ühtki etteheidet.

Kuid oli möödunud vaevalt nädal, millal lugesin jälle märkust samasuguse sisuga. Nagu tavaliseltki, ei teinud ma talle ühtki etteheidet, kuna minu seesmine mina ahastas: „Mu poeg, mu poeg, miks oled nii halb mulle, oma emale!“...

Jälle möödusid kümme aastat. Rudolf oli juba viienda kursuse üliõpilane. Ta õppis advokaadiks. Olin juba 46-aastane ja mu juustesse hakkas ilmuma hõbeniidikesi. Istusin ja ootasin oma poega. Kell lõi parajasti kolm, kui sisse astus Rudolf, silmis joobnud inimese läige. „Rudolf, miks jood, miks oled nii halb ja hoolimatu minu, oma lihase ema vastu?“

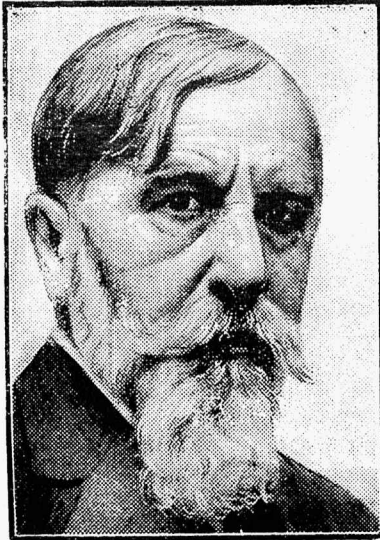
Esimest korda tuli üle mu huulte ahastava ema etteheide. „Vait,“ käratas ta. Tema, keda ma olin nii hellalt armastanud, tema ütles mulle nii, tema!... Üle mu põskede veeresid rasked pärlid, pisarpärlid. Olin juba nii palju nutnud, et imestasin, et üldse veel võisin nutta. Ja esimest korda taipasin, et on õnn, kes nutta veel saab, kellel veel pisaraid jätkub nutmiseks, sest nutt kergitab südant. Jah, nutt kergitas südant, aga mitte minu poja trööstivad sõnad, jah kahjuks mitte... Kuid siiski lootsin edasi, sest millal lõpeb armastava ema lootus!...

Vaevaga lõpetas Rudolf lõppeks ülikooli. Õnneks sai ta koha maale ühte väikesesse alevikku. Mina elasin temaga ja olin talle majapidajaks. Elasin küll rahulikkuna elu, kuid siiski kui kaks säärast inimest, kellel teineteisega ei ole midagi tegemist. Kõne meie vahel oli asjalik ja tema laused olid alati käskivad, kuna mina, kartes teda segada, laususin ainult kõige vajalikumaid sõnu.

Ja nüüd, millal jälle on möödunud aastaid, püsib endine vahekord edasi. Ta on ikka kalk ja asjalik, kuna mina temast eemale hoian, kartes teda segada. Kuid minus põleb endiselt

palav emaarastus, mis vist ialgi ei kustu. Sellest ei saa ma aru, et tema võib mind unustada, vihata ja põlata, kuna mina kõige selle asemel teda ainult tahan armastada. L. U.

Arthur Schnitzler †

Arthur Schnitzler.

21. oktoobril suri Viinis saksa tuntuim draamakirjanik ja novellist Arthur Schnitzler.

Ta sündis 15. mail 1862. a. Viini ülikooli professori pojana. Perekondliku traditsiooni tõttu õppis ta arstiteadust ja töötas mõnda aega oma isa assistendina Viini linnahaiglas ja polikliinikus. Astus hiljem sõjateenistusesse, kust lahkudes pühendas oma aja peamiselt kirjandusteoste loomisele.

Arthur Schnitzler'i isamaja oli kogumiskohaks Viini seltskondlikule eliidile, mistõttu noore Schnitzler'i vaimne mina arenes vara-

kult. Arstiameti kõrval huvitas teda alul muusika, hiljem aga andus peamiselt kirjandusele.

Katsetanud ajuti „Deutsche Wochenschriftis“ ja ajakirjas „An den schönen blauen Donau“, võitis ta laiema publikkonna tähelepanu oma lavateosega „Muinasjutt“, kuna täieliku tunnustuse osaliseks sai ta näidendiga „Armatsimine“ (kantud ette mitmel puhul hea eduga „Armumängu“ nime all ka „Vanemuises“ dir. K. Menningi ajal). Järgnes väga populaarseks saanud „Ringmäng“ ja rida teisi draamasid ja komöödiaid, nagu: „Beatrice'i loor“, „Üksildane tee“, „Professor Bernhard“, „Roheline kakaduu“ j. t.

Peale draamade on A. Schnitzler kirjutanud ka rohkesti oletavaid novelle ja romaane, nagu „Leitnant Gustl“, „Proua Beate ja ta poeg“, „Casanova kojusõit“, „Proua Bertha Garean“, „Preili Else“, „Tee vabadusse“ j. t.

Arthur Schnitzler oli väga peenemaitseline kirjanik, mispärast ta suutis võluda peamiselt haritud publikut. Ta teoste külgetõmbavust suurendas veel asjaolu, et tal oli end sulatada oma teostesse kergelt ja mänglevat erootikat ja rafineeritud eluironiat; kuigi ta kaasaegse seltskonna elu kujutamises tikub vahel minema üle tunnustatud moraaliipiiride, andestab seda talle ta kunstiline käsitlusviis ja peen psühholoogiline analüüsivõime.

Eesti keeles on ilmunud ka rida Schnitzler'i töid (mõned küll ainult lavaväljaandeis), nagu: „Armatsimine“, „Ringmäng“, „Peigmees“, „Mäng hommikhämaras“, „Karjase flööt“, „Surm vaikib“, „Proua Bertha Garean“, „Suremine“, „Mõrtsukas“.

Kes sai tänavu Nobel'i kirjandusauhinna.

Teatavasti määras rootsi keemik Alfred Nobel (sünd. 1833. a. Stokholmis ja surnud 1896. a. San-Remo's) oma päranduse-testamendis 5 auhinda füüsika, keemia, arstiteaduse, kirjanduse ja rahuaate alal. Neid auhindu on jagatud välja juba 1901. aastast iga-aastaste maailma parimate teoste autoreile.

Käesoleval aastal sai auhinna rootsi luuletaja Erik Karfelt, kes suri selle aasta alul.

Auhinna määramine on tekitanud nii Rootsis kui ka välismaa kirjanduslikes ringkonnis nurinat; esiteks sellepärast, et Erik Karfelt on välismaal täiesti tundmatu suurus; teiseks

sellepärast, et auhinna on saanud surnud kirjanik. Imelik leitakse olevat seegi, et kirjandusauhinna määramisel olevat tähtsat osa mänginud Rootsi peapiiskopp Söderblom, kes vahepeal ise ka surnud. Karfelt on maailmakirjanduses tundmata peamiselt sellepärast, et ta luuletised on seotud niivõrt rootsi keele omapäraga, et neid peaaegu võimata on tõlkida teistesse keeltesse. Osa rootsi kirjanikuperest aga toonitab, et Erik Karfelt on täiesti auhinna väärt, ja juhivad tähelepanu sellele, et auhinna määramine on olnud täiesti kooskõlas Nobel'i testamendi määrustega, kuna Karfelt on elanud veel käesoleval aastal. Seega vaid-

levad nad vastu Berliini ajakirjanikkude etteheidetele, kes toonitavad, et kui Nobel'i auhind võidakse määrata surnud meestele, siis on ammusurnud kuulsatel klassikutel selle peale Erik

Karfelt'i kõrval kaugelt suurem eesõigus. Olgu veel tähendatud, et Karfelt oli varematel aastatel auhinna-komisjonis ka kõne all, kuid luuletaja ise oli olnud auhinna saamisele vastu.

Keelenurk.

Mõningaid stiili-vigu.

9. **Võrdluste ebakohasus ja liialdus.** On väga vajalik ilmestada ja värskendada stiili tabavate ja uudsete võrdlustega. Hoidutagu aga kulunud ja labaste võrdluste eest! Võrdlused, mis on sageli tarvitatavad, jäägu parem ära; need võisid olla kord huvitavad, kuid nüüd ei paku enam kuulajale midagi. Labased võrdlused mõjuvad ka halvasti, kisuivad alla suursuguse stiili.

Nii karakteriseerib keegi õpilane üht isikut järgmiselt: „Nägu oli tal ümmargune kui kaalikas (võib leppida, kuigi on kulunud). Silmad olid suured nagu lehmäl... (labane!). Jalad ja käed olid lühikesed ja paksud nagu seal (esijoones labane; teiseks ei ole loogiliselt õige: seal ei ole käsi ja sealjalad pole sugugi paksud). Ise oli ta keskmist kasvu, aga paks kui nuumatud emis (labasuse tip!).“

Hoidutagu ka võrdluste uputuse eest! Säärasel korral tunduvad need otsituna ja kuhjatutena, pealesunnituna, mis aga tüütab ära võrdluste nautija. Nii on ühel õpilasel 29 rea peal 14 võrdlust, pluss mõningad nimisõnalised metafoorid, mis ka õige lähedased võrdlustele. See „vastab“ nagu liialt rasvane toit. Ja kuidas kõlbabki säärane stiil: „Tüse kingsepaeit istus nagu õlekuhi sängil. Ta oli must ja kasimatu nagu Tuhka-Triinu... (2 rida vahet, siis edasi): Nägu oli tal ümmargune nagu kaalikas (vrd. ülal). Silmad olid suured nagu lehmäl (vrd. ülal), rohelised nagu kassil, kavalad kui rebasel ja tigidad kui tiigril. Nina oli nagu kartul ja suu oli nagu elevandil. (Edasi on järgmisis lauseis jälle võrdlusi, mis aga ülal juba tsiteeritud labaste võrdluste hulgas; siis järgneb kahe lause järele:). See oli pikk nagu kirikutorn, aga peenike kui piitsavars. Jne. jne. Eks lähe see kuhjumine liiale? Pealegi on esitatud tsitaat kujukaks labase stiili näiteks.

Meil on kirjanikkegi, kes tüütavad ära lugeja oma võrdluste rohkusega. Nende hulka kuulub esijoones Aug. Gailit, kes ei kohku tagasi ka labastest võrdlustest. Teine oleks Friedebert Tuglas. Viimane kui esteet ei paku küll labaseid võrdlusi, kuid paigutab väga ohtvalt peenutsevaid võrdlusi oma teksti. Tihti tunduvad need otsituna, tühiste sõnakõlksudena, kuiva mõistuse tööna, mis kogusummas kahandavad luuleteose stiili värskust ja loomulikkust.

Võiks juttu teha veel ebalooilistest võrdlustest. Neid demonstreerivad kõige kujukamalt näited. Olgu siinkohal esitatud mõned: „Seepärast istus Lilli alati üksik väike meepurk nurgas oma nukkude ja teiste mängukannide juures“ (esiteks, väike meepurk ei istu; teiseks, seda lauset võib mõista ka nii, et väike meepurk on nurgas oma nukkudega ja mängukannidega — siis aga ei ole enam meepurk üksik). — „Kõik tähed olid tal pähe õpitud ja ta võis neid kirjutada ja lugeda nii soravalt kui mahil, mis kapest jookseb“ (mahil ei loe ega kirjuta; mahlajooksmine ei ole sorav, muidu võiks ehk öelda ka: oja jookseb soravalt, vesi jookseb kraanist soravalt; üldse ei sobi siin tegevuse võrdlemine kuidagi esitatud kujul). — „Lahked, sõbralikud sõnad kui mesi, mis kargedest voolab, tulid Lilli huultelt kuuldavale“ (mesi on magus, mitte lahke ega sõbralik). — „Hobusele on kuljused kaela rakendatud, mis helisevad kui hõbekellukesed ja kaovad kaugusesse“ (ei ole sobiv võrrelda kuljuseid kellukestega, mis on peaaegu ühed ja need samad; teiseks: kuidas mõista seda, et hõbekellukesed kaovad kaugusesse?; kolmandaks: kuljuseid ei rakendata hobusele kaela, vaid riputatakse). — Need näited ei ole veel kõige kujukamad, kuid on neid loetud palju „ehtsamaid“; edaspidi kui koguneb sellelaadilisi tagavaraks, avaldame need „võltspärlide“ seerias. Aug. Raud.

Mina ei tea, mis lugu see on.

Ma ei tea mis lugu see on. Kas sügised vihmased ilmad, minu enda niisugune tuju või mis, aga mulle paistab kogu see olemine meie koolis praegu kuidagi loid ja üksluine — loid nimelt just ringide elu ja Õpilaspere isetegevuse suhtes. Ei või ju küll kuidagi ütelda, et ei teotseks juhtivad jõud või et nad ei teotseks kül-

lalt aktiivselt — neil on kindlasti tööd liigagi ja nad saavad sellega ka hakkama; natukene võõrastavana tundub ainult laiemate õpilashulkade passiivsus. Ma olen ringide juhte kuulnud kaebavat, et ükski õpilane kuskil abiks olla ei tahtvat, kui neid olevat tarvis; igapäev olevat ikka tagavaraks mõni mõjuv põhjus, et

vabandada ja keelduda. Ja siis tuleb ilmsiks niisugune asjaolu, et õpetajad peavad meile tulema elu sisse puhuma, refereerima ja oponeerima ja muudki veel tegema.

Nüüd võib muidugi igaüks mulle vastu vaielda ja ütelda, et ei saa jah, ei ole aega, sest on klassitööd, on mureks vastamine, peab õppima jne.

See on küll õige; seda võib igaüks oma silmaga näha, kõrvaga kuulda ja oma nahal ka veel tunda saada, et on ikka ühed kolelad asjad küll need klassitööd: terves koolimajas s. a. nüüd muud ei kuulegi kui suurt arutamist igasuguste geo-, trigono-, stereomeetrite jne. küsimuste ja paljude teiste niisuguste kohta; enne klassitööd katsutakse veel päästa, mis päästa on, ja pääle klassitöö on meel kurb, et ikka suuremat midagi päästa ei saanud.

Ja on vägagi loomulik, et see kõik peab mõjuma halvavalt koolielu teisele küljele.

Aga kui nüüd küsida, millal seda aega siis õige nii palju on, et seda üle jääb, siis tuleb vastata: vist küll mitte kunagi. Sest veerandi algusele järgneb varsti selle lõpp, ja seda asja-

olu ei tohi unustada, muidu võib halvasti minna.

Ja kokkuvõtte kõigest: õpilastel aega ei ole, tööd aga on küll ja küll, ja selle peavad ära tegema kõik need vaesed eesotsasolijad, sest „kes on pandud orjama, see orjaku hea meeleaga“ (kõlab küll kaunis orjalikult!).

Natuke ehk neistsamadest ja tublisti mingeist teisist põhjusist (millistest nimelt, seda ma ei tea) on tingitud ka esinduse varjusurm (vabandatagu mind mu ütluse pärast — ma tõesti ei mõista muud nime anda sellele nähtusele). Kohe päris piinlik hakkab istuda seal koosolekul, kuulata, mis need, kes tööd on teinud, räägivad ja, kui tarvis on, oma käsi üles tõsta hääle andmiseks. Ja ometi ei mõista midagi teha ega mingit nõu anda, et tuleks rohkem elu sellesse meie „Riigikogusse“. Mida me peame tegema, kui midagi teha ei olegi (pääle hääletamise), ja mille üle me vaidleme, kui kõik ettepanekud meile on vastuvõetavad!

Võib-olla, et ei olegi esindusel mingit ülesannet peale ülaltoodu; ent kui see nii on, siis leian vähemalt mina küll, et sellel asutisel pole üldse mingit mõtet olemasoluks. V. Märtin.

Kooli elu.

Arvuline ülevaade I veerandi nõrkadest otsustest T.T.G.-s.

Klassid	Õpil. arv.	Üld. nõr. kade arv.	Iga õpil. kohta	Klasside järjek. nõrkade suhtes
Ia	40	73	1,825	XV
Ib	36	46	1,277	VI
Ic	36	40	1,111	IV
IIa	46	62	1,347	IX
IIb	44	57	1,293	VII
IIc	32	53	1,656	XIII
IIIa	29	46	1,586	XII
IIIb	31	46	1,483	XI
IIIc	22	40	1,818	XIV
IVa	30	29	0,966	II
IVb	34	48	1,411	X
IVc	30	36	1,2	V
Va	27	35	1,296	VIII
Vb	33	32	0,969	III
Vc	35	29	0,805	I

Märkus: dir. J. Roos'i aruandes neljapäev. 29. X kooli saalis oli märgitud II kohale Vb ja III kohale IVa, kuid hiljem selgus, et IVa klassis oli üks nõrk vähem (30 asemel 29), mispärast IVa tuli II kohale ja Vb langes III kohale.

Kirjandusring

korraldas 17. X viienda tunni ajal hõimuktuse. Kavatas oli: 1) laul „Väinölä lapsed“ T.T.G. koorilt, 2) hõimutervitus — N. Ratasep, 3) deklamatsioon — M. Suits, 4) hr. Joh. Aavik'u kõne „Ühendus teeb tugevaks“, 5) ungari hümn — T.T.G. koorilt, 6) Gori grotesk — M. Epler, 7) lõppsõnad — dir. J. Roos, 8) eesti hümn.

Aktus andis eriti palju neile, kel hõimutunne hinges ja mõjustas kindlasti selle süvenemist,

süüdates hõimutulda ja elustades kokkuhoidumistunnet.

T.T.G. Reaalteadusteringi korraldatud Th. A. Edison'i mälestusõhtu,

kolmapäeval 28. okt. 1931 kell 17.

Kavatas oli kaks referaati, laulu- ja klaverisoolo.

Esimeses referaadis „Edison'i elukäik“ kanti lyhidalt ette suure geeniuselulugu sinna juurde kuuluvate tähtsamate sündmustega.

Teises referaadis „Edison'i töö ja saavutus“ kirjeldas hr. Laarens lähemalt Edison'i nimele patenteeritud leiutisi, nagu: telegraafi täiendamist, fonograafist arenenud grammofooni, telefoni, elektrivalgustuse süsteemi jne.

Koosolijaid oli 50 ymber.

Koosolek lõppes kell 18.30.

Teateid, õiendusi.

Almeta Lumi (Vb) astus tagasi Enesekasvatuse-ringi juhataja kohalt, kuna põhiseaduse § 21 järele ringi juhatajaks ei tohi olla õpilaspere valitsuse liige. Juhatajaks sai endine juhataja abi Salme Prakson (Vb), kuna Alm. Lumi jäi abiks.

Enesekasvatuse-ringi avakoosoleku kirjeldusest on välja jäänud kolmas revisjonikomisjoniliige Inna Mälberg (IIa).

Veel „T.T.G.“ ankeedist.

22. oktoobrini saabus veel kaks sooviavaldist „T.T.G.“ sisu tõstmise üle. Üks neist on väga asjalik ja tähelepanuvääriv. Toimetus ei võta neid selleski nris ometi vaatlemisele, sest tal on tunne, et neid sooviavaldisi on siiski vähe (kokku ainult kolm). Toimetusel on kavatsus korraldada pärast sügispuhi Õpilaspere valitsuse loodetava lahke loaga üks avalik sooviavaldiste koosolek, kus küsimust võiks laiemas ulatuses sõeluda ja kus sisseantud sooviavaldisi võiks ka arutella.

Õpilaspere põhikiri.

Õpilaspere põhikiri ilmus hiljuti trükkituna 200 eksemplaris, nii et nüüd võimalik on neid asjastuhvitatuil omandada Õpilasp. juhatuselt.

Järgmine „T.T.G.“ number

ilmub kooli aastapäevaks suurendatud kujul, mida palume lehetellijail silmas pidada.

Mõistatuste kohta.

Eelmise nri mõistatuste lahendusi ei saanud ühtki (üks küll pärast tähtaega). Nii jäävad ka auhinnad välja andmata. Toimetus avaldab selles nris veel paar mõistatust. Kui neile ka ei järgne seletusi, siis teeb toimetus sellest otsese järelduse, et lugejaskonda mõistatused ei huvita, ja ei raiska nendega lehe kitsast ruumi.

Mõistatus nr. 3.

1.	×	—	—	—	—	×
2.	×	—	—	—	—	×
3.	×	—	—	—	—	×
4.	×	—	—	—	—	×
5.	×	—	—	—	—	×
6.	×	—	—	—	—	×
7.		×	×			
8.		×	×			
9.	×	—	—	—	—	×
10.	×	—	—	—	—	×
11.	×	—	—	—	—	×
12.	×	—	—	—	—	×
13.	×	—	—	—	—	×
14.	×	—	—	—	—	×

1. Kirjandusteos, milles pilgatakse seltskonna puudusi.
2. Ilusa naise nimetus.
3. Mehe nimi, vene algupära.
4. Kuulsad kasakad.
5. Peipsi siig.
6. Arv.
7. Sidesõna.
8. Pikk-konsonant.
9. Eitav määrsõna.
10. Leheroheliseta taim.
11. Tütarlapse nimi.
12. Juudi kirikuõpetaja.
13. Inimeste elukoht (pluralis).
14. Sõjaväelane paneb pähe.

Riste mööda ülalt alla ja alt üles ristamisi lugedes saame ühe kevadekuulutaja linnu laulu.

Sõnades on tähed: 7 a, 1 b, 2 d, 5 e, 1 g, 1 h, 12 i, 3 k, 3 l, 2 m, 4 n, 2 o, 7 r, 3 t, 4 s, 2 u, 1 v; kokku 60 tähte.

Realteadusteringi korraldusel

hakkab kohe päale sügispuhi töötama

KAKS FOTORÜHMA:

- a) algajaile: pildistamine, plaatide ilmutamine, piltide valmistamine jne.;
- b) edasijõudnuile: filtriga pildistamine, suurendamine, portreede pildistamine jne.

Päale praktiliste tööde korraldab Ring teoreetilisi tunde kaks korda kuus, kus juhitakse foteharrastajate tähelepanu sagedamini juhtuvalte vigadele ja puudustele, mis tingivad piltide rikkimineku jne.

Osavõtt on kõigil Realteadusteringi liikmeil maksuta. Kes aga tahab isiklikke pilte ilmutada ja valmistada, peab kandma materjalikulud.

Kõigil foteharrastajail, kes soovivad töötada mainitud rühmas, palutakse üles anda S. Prakson'ile (Vb klass).

Hiljem kavatakse Ring korraldada keskkoolidevahelise fotonäituse, kus igal õpilasel antakse võimalus esineda oma valmistatud piltidega.

Realteadusteringi juhatus.

Mõistatus nr. 4.

1.				×	
2.		—	×	—	
3.		—	—	×	—
4.	—	—	—	×	—
5.	—	—	—	×	—
6.		—	—	×	—
7.		—	×	—	
8.			×		
9.		—	×	—	
10.	—	—	—	×	—
11.	—	—	—	×	—
12.	—	—	—	×	—
13.	—	—	—	×	—
14.	—	—	—	×	—
15.	—	—	×	—	
16.	—	×	—	—	

1. Vokaal.
2. Teotsemine, tegelemine.
3. Loss.
4. Poolsaar Eestis.
5. Linn Põhja-Saksas.
6. Meeldivates värvides kirjeldatud looduslähedase elu pilt.
7. Annab sooja.
8. Vokaal.
9. Jõgi Venemaal.
10. Eesti õpetliku kirjanduse ajajärgu tegelane-kirjanik.
11. Eesti suurim ajaleht.
12. Söödavad seened.
13. Puu, millest tehakse kalleid mööbleid.
14. Kõrgustik Lõuna-Venes.
15. Naisterahva nimi.
16. Tartu tänava nimi.

Ülalt alla lugedes saame ühe eesti rahvasõna.

Sõnades on tähed: 13 a, 1 b, 5 d, 4 g, 7 e, 3 h, 9 i, 5 k, 6 l, 3 m, 5 n, 7 o, 4 p, 2 r, 4 s, 4 t, 3 u, 1 v, 3 ö, 2 ü, 1 ä; kokku 92 tähte.

Koostanud J.

Mõistatajate vahel loositakse 8. okt. välja Ferenc Herczeg'i „Djurkovitši tütreid“ (nr. 3. mõistatuse eest) ja Herman Bang'i „Neli kuradi“ (nr. 4 mõistatuse eest).